

A nemzetbiztonsági ellenőrzés új szabályairól¹

PÉTERFALVI ATTILA

The object of examination in Dr. Attila Péterfalvi's study is law LXXII of 2013, relating to the necessary modification of new laws regarding the regulations pertaining to the monitoring of national security. The author is the chairman of the National Authority for Data Protection and Freedom of Information and former commissioner of data protection, and based on this experience is a source of authentic information concerning this topic. The data handling of national security agencies has always been a topic of great sensitivity in terms of data protection and the in relation to state versus citizen. The author reviews the procedure for law enactment and the soon to be introduced new monitoring regulations, in addition to discussing and critiquing the concept of "continuous surveillance". It speaks to the actuality of the study that the Constitutional Court, in its decision 19/2013 (VII.19), suspended some of the parts of the examined law, that came into effect August 1st 2013, as a result of a submission seeking an examination of its constitutionality, by the commissioner for fundamental rights.

Az elmúlt időszakban tömegkommunikációs médiumok világszerte rendszeresen újabb és újabb hírekben számolnak be az NSA nagy tömegeket érintő, titkos információgyűjtő globális programjairól. E hírek ráirányították a közfigyelmet a polgárok titkos megfigyelésének lehetőségeire és veszélyeire, egyúttal álláspontjuk megfogalmazására és állásfoglalásra készítették a kormányokat. A téma a közbeszéd tárgyává vált. A megélnéklülő érdeklődés több területre is ráirányította a figyelmet, amelyeknek egy része nemzetközi vonatkozású, például hogy milyen mértékben és milyen célból fogadható el a szövetséges partnerállamokat és polgáraikat célba vevő titkos információgyűjtés. Ugyanakkor az alapvető jogokkal és a demokráciával összefüggésben olyan kérdések is felmerülnek, amelyek távolabbra vezetnek. Ilyen kérdés, hogy egy demokratikus állam preventív céllal megfigyelheti-e a saját állampolgárait, továbbá a titkos információgyűjtés technikai lehetőségeinek növekedése elvezethet-e a „megfigyelési állam” létrejöttéhez, amelyben a polgárok megfigyelése tömeges és rutinszerű.

Úgy tűnik, hogy a „megfigyelési állam” kiépülésével kapcsolatos aggodalmak nem alaptalanok, ugyanis a történetek azt mutatják, hogy még a fejlett demokratikus jogállamokban sem tisztázott, hol húzódnak a polgárok magánéletének azok a határai, amelyeket az állam alapos ok nélkül nem léphet át. Az aggodalmakat az is táplálja, hogy a megfigyelés titkossága okán szükségképpen átláthatatlan az érintettek és általában a demokratikus közvélemény számára, ezért a megfigyelési tevékenység volumenéről, irá-

¹ A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közszolgálat az emberi jogokért című rendezvényének adatvédelmi szekciójában elhangzott előadás szerkesztett, kiegészített változata.

nyairól és az alapvető jogok érvényesülésére gyakorolt hatásairól nincsenek információk. Az sem ismert, hogy mennyire hatékonyak azok a kontrollmechanizmusok, amelyek a demokratikus államokban korlátok közé szorítják a polgárok megfigyelését, megakadályozva, hogy a titkos információgyűjtés diszfunkcionális államműködéshez vezessen.

Az NSA lehallgatási programjainak nagyságrendje mellett eltörpülnek az állampolgárok megfigyelésével kapcsolatos magyar fejlemények, azonban az elmúlt néhány év közjogi történéseiben fellelhetők az ellenőrzés és a megfigyelés erősítésére utaló mozzanatok, ideértve a rendőrségről szóló törvény módosítása során a rendőrségi titkos információgyűjtés jogi korlátainak lazítását,² a hivatásos állományúak kifogástalan életvitelének ellenőrzését, továbbá a megbízhatósági vizsgálatok bevezetését. Ez utóbbi változások elsősorban az államapparátus tagjait érintik, akárcsak a nemzetbiztonsági ellenőrzés szabályainak módosítása.

Történeti áttekintés

2013. augusztus 1-jén lépett hatályba a 2013. évi LXXII. törvény, amely a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (Nbtv.) módosításával újraszabályozta a nemzetbiztonsági ellenőrzést. Azaz csak részben lépett hatályba, ugyanis az Alkotmánybíróság a 19/2013. (VII. 19.) AB határozata a módosítás egy részének hatálybalépését felfüggesztette.

A törvénymódosítás tárgyalása előtt célszerű áttekinteni a nemzetbiztonsági ellenőrzés szabályozástörténetének főbb állomásait.

A kezdetek

A pártállami időszakban az állambiztonsági ellenőrzések szabályozása belső normák útján történt. A rendszerváltást követően az alapjogi korlátozás alkotmányos feltételei megkövetelték a nemzetbiztonsági ellenőrzés törvényi szintű szabályozását. Az Nbtv. tartalmazza a nemzetbiztonsági ellenőrzésre vonatkozó normaanyagot, amely a törvény megalkotása óta, 1995-től 2013 augusztusáig kisebb korrekcióktól eltekintve lényegében változatlan maradt. Fő vonásai:

- Az ellenőrzésre az érintett tudomásával és formális hozzájárulása alapján, az általa kitöltött kérdőívben foglaltak, valamint az egyéb kockázati tényezők ellenőrzésével került sor.
- Az ellenőrzés háromszintű volt. Az ellenőrzés szintje az adott munkakörhöz kapcsolódó biztonsági követelményektől és az adott munkakörben felhasználandó minősített adatok minősítési szintjétől függött.
- Az ellenőrzés a fontos és bizalmas munkakör létesítését megelőzően, majd ezt követően ötévenként ismétlődő, időben korlátozott eljárás volt, amelynek kezdetéről és időtartamáról az érintettnek tudomása volt.

² Az egyes rendészeti tárgyú és az azokkal összefüggő törvények módosításáról szóló 2010. évi CXL-VII. törvény kiterjesztette a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés bűncselekményi körét.

- Külső engedélyhez kötött titkos információgyűjtés a „C” típusú biztonsági ellenőrzés során volt megengedett.
- Az eljárás eredményeként szakvélemény készült, amelynek megállapításaival szemben az érintett számára kétszintű jogorvoslati rendszer állt rendelkezésre. Először a nemzetbiztonsági szolgálatok irányításáért felelős miniszterhez, majd elutasítás esetén az Országgyűlés szakbizottságához fordulhatott.

Az első módosító tervezet

A Belügyminisztérium 2012 áprilisában bocsátotta szakmai egyeztetésre a szabályozás módosításáról szóló első előterjesztést, amely már tartalmazta a később benyújtott törvényjavaslatok több lényeges elemét. Bár a későbbi tervezetek legtöbb vitát kiváltó részét, a folyamatos ellenőrzés koncepcióját nem tartalmazta, már ebben is megtalálható volt az egyetlen ellenőrzési szint, a folyamatos adatváltozás-bejelentési kötelezettség és a bírói jogorvoslat kizárása. Ugyanakkor hivatalvesztés terhe mellett kötelezővé tette volna a poligráfus ellenőrzést, ha azt az ellenőrzést végző nemzetbiztonsági szolgálat szükségesnek tartotta. Ez a törvénytervezet az előzetes egyeztetés időszakában rekedt, és nem került sor benyújtására az Országgyűléshez.

A T/7961. számú törvényjavaslat

2012. július 11-én nyújtotta be az Országgyűlésnek dr. Kocsis Máté országgyűlési képviselő a nemzetbiztonsági ellenőrzés új szabályainak megállapításáról szóló törvényjavaslatot, amely a nemzetbiztonsági ellenőrzés koncepcionális újraszabályozására irányult. A törvényjavaslatot országgyűlési képviselő nyújtotta be az Országgyűléshez, ezért nem került sor a törvényjavaslat tervezetének előzetes, nyilvános társadalmi és kormányzati egyeztetésére.

A törvényjavaslat szabályozási modelljének több eleme is lényegesen eltért az akkor hatályos nemzetbiztonsági törvényben foglaltaktól:

- Az ellenőrzés egyszintűvé tétele oly módon, hogy a korábbi „A” és „B” ellenőrzés megszűnésével csak egy, a legszigorúbb, „C” típusú ellenőrzéshez hasonló ellenőrzési szint marad meg.
- A biztonsági feltételek nagyon hasonlóak a Hszt.-nek a kifogástalan életvitelre vonatkozó szabályaihoz, az objektív feltételek részletesek, azonban a szubjektív feltételek elnagyoltak.
- Az ellenőrzés a jogviszony létesítését megelőzően egyszeri, majd azt követően a jogviszony fennállása alatt folyamatos. Ennek során a külső engedélyhez kötött titkosszolgálati eszközök évente kétszer harminc napig alkalmazhatók.
- Az érintettet folyamatos adatváltozás-bejelentési kötelezettség terheli a biztonsági kérdőíven feltüntetett adatai közül azoknak a vonatkozásában, amelyeket a törvény végrehajtási rendelete meghatároz.
- A biztonsági kérdőív megállapításaival szemben csak a miniszteri jogorvoslati út nyitott.

Az Országgyűlés a törvényjavaslatot tárgysorozatba vette, de nem kezdte meg a tárgyalását, majd az előterjesztő 2013 februárjában új változat benyújtása miatt visszavonta azt.

Megemlíteném, hogy a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) 2012 augusztusában észrevételeket és javaslatokat fogalmazott meg a törvényjavaslat előterjesztője számára.

A T/10102. számú törvényjavaslat

A törvényjavaslat új változatát dr. Kocsis Máté és Csampa Zsolt országgyűlési képviselők jegyezték.

A normaszöveg a korábbihoz képest adatvédelmi szempontból szinte változatlan maradt. Egyetlen lényeges változás említhető meg: az új változat privilegizálta a minisztert, az államtitkárt, az országgyűlési bizottságba jelölt és az abba megválasztott országgyűlési képviselőt, valamint a miniszteri kabinet vezetőjét és a politikai tanácsadót, mert esetükben kizárta a folyamatos ellenőrzést.³

Az országgyűlési vita idején az alapvető jogok biztosa és a NAIH észrevételeket és javaslatokat fogalmazott meg a törvényjavaslattal kapcsolatban.

Mintegy harminchárom módosító javaslatot nyújtottak be a törvényjavaslatához. Ezek általában kisebb korrekciókat tartalmaznak. Az adatvédelmi szempontból kardinális kérdések közül csak a biztonsági szakvélemény megállapításaival szembeni független jogorvoslat jelenik meg több módosító javaslatban, ám ezeket nem fogadták el.

A törvényt az Országgyűlés elfogadta, és a 2013. évi LXXII. törvényként kihirdették. Ezt követően az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybírósághoz fordult. Az Alkotmánybíróság a 19/2013. (VII. 19.) AB határozatában a törvény folyamatos ellenőrzésre vonatkozó szabályainak hatálybalépését felfüggesztette.

Az nemzetbiztonsági ellenőrzés új szabályainak adatvédelmi értékelése

A nemzetbiztonsági érdekek védelme alkotmányos cél és állami kötelezettség.⁴ Az ország szuverenitása és alkotmányos rendje a demokratikus jogállam működéséhez nélkülözhetetlen alapérték. Az ország szuverenitásának érvényre juttatása, politikai, gazdasági és honvédelmi érdekeinek megóvása, a szuverenitást, illetőleg az alkotmányos rendet sértő vagy veszélyeztető tevékenységek felderítése és elhárítása az államnak az alkotmányból közvetlenül levezethető kötelezettsége. Ennek keretében a nemzetbiztonsági ellenőrzés legitim, alkotmányosan elfogadható adatkezelési cél. Az erre vonatkozó törvénynek azonban összhangban kell lennie az alapjogi korlátozásnak az Alaptörvényben meghatározott feltételrendszerével.

³ Az országgyűlési vita során a miniszteri kabinet vezetője és a politikai tanácsadó kikerült a privilegizáltak köréből.

⁴ L. 13/2001. (V. 14.) AB határozat.

A nemzetbiztonsági ellenőrzés az alapvető jogok közül elsősorban a személyes adatok védelméhez, valamint a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához fűződő joggal⁵ összefüggésben vizsgálendő. Az Alkotmánybíróság által kimunkált, majd az Alaptörvénybe foglalt alapjogi korlátozási teszt alkalmazásához az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatain kívül az információs önrendelkezési jog korlátozására irányuló törvény esetében az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) nyújt támpontot, mert az a preambuluma szerint az Alaptörvény végrehajtására a személyes adatok védelmének érvényesülését szolgáló alapvető szabályokat tartalmazza. A kötelező adatkezelést elrendelő törvénynek összhangban kell lennie az Infotv. szabályaival.

Az Infotv. alapelveként rögzíti, hogy személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie az adatkezelés céljának, az adatok felvételének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas. A személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető.⁶

A fentieket előre bocsátva lássuk a nemzetbiztonsági ellenőrzés új szabályai adatvédelmi szempontból lényeges új elemeinek kritikai bemutatását:

Az adatkezelés céljának meghatározása

A nemzetbiztonsági ellenőrzést végző nemzetbiztonsági szolgálat az ellenőrzés során az adatokat és az információkat azért gyűjti, hogy „a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső személy a nemzetbiztonsági ellenőrzés alapjául szolgáló jogviszony létesítését megelőzően, illetve a nemzetbiztonsági ellenőrzés alapjául szolgáló jogviszony fennállásának ideje alatt folyamatosan megfelel-e a biztonsági feltételeknek”⁷. Az értelmező rendelkezés nem fejt ki a biztonsági feltételek mibenlétét. Ezek az Nbtv. 68. §-ában található. Az Nbtv. 68. §-a módosításának hatálybalépését az Alkotmánybíróság korábban hivatkozott határozata felfüggesztette, ezért érdemes az egyelőre hatályos és a tervezett, egyelőre felfüggesztett szabályokat összehasonlítani.

- A módosítás hatálybalépésének felfüggesztése miatt hatályban maradt 68. § (2) bekezdése szerint „a biztonsági feltételek vizsgálata azon kockázati tényezők, körülmények, információk felderítését jelenti, amelyek felhasználásával a fontos és bizalmas munkakört betöltő személyek tevékenysége jogellenes céllal befolyásolhatóvá, illetve támadhatóvá válhat, ezáltal a nemzetbiztonságot sértő vagy veszélyeztető helyzet állhat elő”.
- Az Alkotmánybíróság által felfüggesztett módosítás a fentiekkel szemben nem konkretizálná az ellenőrzés célját, a biztonsági feltételeket, hanem csak azt rögzíti,

5 Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdés.

6 A célhoz kötött személyes adatkezelés elve. Infotv. 4. § (1) és (2) bekezdés.

7 Nbtv. 74. § h) pont.

zíténé, hogy mely esetekben nem felel meg a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső személy a biztonsági feltételeknek. A biztonsági feltételek megsértése objektív eseteinek – például a büntetett előélet vagy a kényszergyógykezelés – szabályozása kellően pontos. Azonban a 68. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott szubjektív feltétel („nem alkalmas – különös tekintettel a munkavégzésen kívül tanúsított magtartására, magánéleti kapcsolataira, anyagi jövedelmi viszonyaira, valamint bűncselekményt elkövető vagy azzal gyanúsítható személylyel fenntartott kapcsolatára – a nemzetbiztonsági ellenőrzés alapjául szolgáló jogviszony törvényes, illetéktelen befolyástól mentes ellátására”) megmarad az általánosságok szintjén. Hasonlóképp problematikus az Nbtv. 68. § (1) bekezdés b) pontja, amely csak általánosságban, a konkrétumokat teljesen mellőzve utal valamiféle, az érintett személyével összefüggő körülmény fennállására, amely sérti vagy veszélyezteti a minősített adat védelméhez fűződő érdeket.

Az adatkezelés céljának szabályozásával kapcsolatban a következőket szükséges rögzíteni:

1. Az egyelőre hatályban maradt szabályozás értelmében a nemzetbiztonsági ellenőrzés az érintett jogellenes célú befolyásolhatóvá és támadhatóvá válása, ezáltal a nemzetbiztonságot sértő vagy veszélyeztető helyzet megelőzése és megszüntetése érdekében folyhat. Emiatt a szabályozás jelenleg kellően pontosan és a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény szabályozási tárgyával összhangban szabályozza az ellenőrzés, azaz az adatkezelés célját.

Ezzel szemben a törvénymódosítás szerint a jelenlegi helyébe lépő, egyelőre felfüggesztett szabályokból hiányzik az adatkezelés céljának meghatározása. A törvényszöveg ehelyett csak a biztonsági feltételek megsértésének eseteit sorolja fel. Azonban még e felsorolás sem megfelelő, ugyanis a szubjektív esetkörben homályos, meghatározatlan biztonsági feltételekre utal, ám még azt sem támasztja követelményként, hogy az ellenőrzésnek a nemzetbiztonságot sértő vagy veszélyeztető helyzet elhárítására kell irányulnia.

2. Az Nbtv. felfüggesztett 68. §-a a kifogástalan életvitel Hszt.-beli szabályozásához kísértetiesen hasonló módon szabályozza a biztonsági feltételeknek meg nem felelés eseteit. Emiatt, valamint azért, mert a felfüggesztett szabályozás az ellenőrzés céljaként nem utal a nemzetbiztonsági érdek védelmére, megkockáztatható az a megállapítás, hogy a felfüggesztett szabályok nem kifejezetten a nemzetbiztonsági ellenőrzést, hanem elsősorban a kifogástalan életvitel ellenőrzését írják elő. Az Nbtv. felfüggesztett 68. § (1) bekezdés a) pontjába beiktatott példálódzó felsorolás egyértelművé teszi, hogy az érintett magánéletének minden szegmense – a munkaviszonyon kívül tanúsított magatartás, a magánéleti kapcsolatok – ellenőrzés alá vonható. A felfüggesztett szabályok még olyan triviális, más államok jogrendjében meglévő korlátozást sem tartalmaznak, amely szerint az alapvető jogok gyakorlása nem vethető nemzetbiztonsági ellenőrzés alá.⁸

8 L. a mellékletben a svájci példát.

Ezzel összefüggésben az is kérdésként merül fel, hogy vajon összeegyeztethető-e a nemzetbiztonsági szolgálatok rendeltetésével, hogy az ellenőrzések során olyan magánéleti körülmények után is kutakodjanak, amelyek nemzetbiztonsági szempontból irrelevánsak.

3. A felfüggesztett szabályok nem határoznak meg világos követelményrendszert az ellenőrzés alá eső személlyel szemben, ezért az érintett nem lehet biztos abban, hogy milyen elvárásoknak kell megfelelnie. A biztonsági ellenőrzés alá esők közül ez idő szerint senki nem tudhatja biztosan, hogy a felfüggesztett szabályok hatálybalépése esetén hol lennének az állam által megkövetelt magatartás határai a magánéletükben. Ki tudná megmondani, hogy olyan banális, a mindennapi életben előforduló, nemzetbiztonsági szempontból önmagukban érdektelen élethelyzetek, mint például táncosnők részvételével tartott legénybúcsún való részvétel, az Al-Dzsazíra híreinek figyelemmel kísérése, szexuális segédeszköz megvásárlása, egy kisegyház gyülekezetében való részvétel, illetve egy anonim internetes fórumban nem konformista politikai vélemény kifejtése vajon rossz pontot jelenthetne-e a nemzetbiztonsági ellenőrzés során? Lehet, hogy nem, azonban mivel a magatartási elvárásokat a felfüggesztett szabályok nem tisztázzák, ha a felfüggesztést követően hatályba lépnek, alkalmazásuk esetén a hivatalvesztéssel fenyegetett érintett várhatóan – „biztos, ami biztos” – kerülni fog minden olyan helyzetet, amelyről azt feltételezheti, hogy valamilyen ki nem mondott elvárást megsért. Emiatt az ellenőrzésnek alávetett személyek várhatóan túlzottan konformista magatartást tanúsítanak, esetleg lemondva olyan alapvető jogok gyakorlásáról, mint a politikai véleménynyilvánítás, a vallásgyakorlás, a társadalmi szervezetben, szakszervezetben való részvétel stb. Ez a törvénymódosítás deklarált célján túlmutató, szükségtelen járulékos hatás kedvezőtlen lenne az alapvető jogok érvényesülése szempontjából.

A biztonsági feltételek elnagyolt meghatározása olyan probléma, amely a felfüggesztett normaanyag keretei között törvényhozási úton orvosolható lenne. Ennek érdekében az alábbiak javasolhatók:

- a nemzetbiztonsági ellenőrzés céljának és ennek keretében a kapcsolódó adatkezelés céljának törvényi meghatározása;
- a biztonsági feltételrendszer törvényi szabályozásának pontosabbá tétele.

Emellett felmerülhet olyan Nbtv.-módosítás is, amely a nemzetbiztonsági ellenőrzéssel összefüggésben megerősíti a nemzetbiztonsági szolgálatok jogalkalmazó tevékenységének ellenőrzését. Ez alatt külső és belső kontrollmechanizmusok egyaránt értendők.

(Ezen a ponton érdemes egy kis kitérőt tenni. A több évre visszamenőleg rendelkezésre álló adatok⁹ alapján a külső engedélyköteles titkosszolgálati eszközök engedélyezése során a döntési jogkörrel rendelkező miniszter vagy bíró szinte minden alka-

9 Az adatvédelmi biztos 2009. és 2010. évi beszámolójában utal a külső engedélyhez kötött titkos információgyűjtések engedélyezési eljárásainak statisztikai adatait felhasználó vizsgálatra. A vizsgálatban felhasznált statisztikai adatok minősített adatok, ezért nem hozhatók nyilvánosságra.

lommal megadta a kért engedélyt a nemzetbiztonsági szolgálat számára. A vizsgált időszakban a titkos információgyűjtésre vonatkozó előterjesztés-elutasítások száma és aránya valóban elhanyagolható volt. Nyugtalanító kérdés: a külső engedélyezés jogintézménye kontrollfunkcióját veszve üres formalitássá vált volna? Vagy azért történik így, mert a nemzetbiztonsági szolgálatok olyan erős belső kontrollmechanizmusokkal rendelkeznek, amelyek már előzetesen kiszűrnek minden olyan titkos információgyűjtés-kérelmet, amelynek engedélyezhetősége kérdéses?)

Az ellenőrzési szintek

A célhoz kötött adatkezelés követelményével összefüggésben vizsgálandó az, hogy differenciál-e a törvény aszerint, hogy kit mennyire átfogó és részletes ellenőrzésnek szükséges alávetni. Az Nbtv. eredetileg háromszintű, a biztonsági elvárásokhoz, így különösen az érintett által megismerhető minősített adatok minősítési szintjéhez igazodó ellenőrzési rendszert hozott létre, amelyben az „A”, „B” és „C” szintű eljárás a biztonsági kérdőív tartalmát, az ellenőrzés határidejét és az információgyűjtés lehetséges módozatait illetően eltért egymástól. A módosítás ehelyett egyszintű ellenőrzést vezetett be, amely a korábbi legszigorúbb „C” típusú ellenőrzéshez hasonló, sőt, a folyamatos ellenőrzés szabályainak alkalmazása esetén annál szigorúbb. Bár az ellenőrzés egyszintűvé tétele a törvényalkotó alkotmányos mozgásterén belül marad, meg kell jegyezni, hogy a módosítás a személyes adatok védelme szempontjából visszalépés, mert az alacsonyabb minősítési szintű adatot megismerőket is a legszigorúbb ellenőrzésnek rendeli alá. A szabályozás változása épp ellentétes irányú, mint a minősített adatok védelmének esetében: a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény káralapú, a korábbinál több szintű minősítési rendszert vezetett be, amelyhez differenciált védelmi követelmények járulnak. Megjegyzendő, hogy a jog-összehasonlítás során megvizsgált európai országok mindegyikében többszintű és általában a kockázatokhoz igazodó a nemzetbiztonsági ellenőrzés. (Az áttekintett külföldi nemzetbiztonsági ellenőrzési szabályok adatait a melléklet tartalmazza.)

Az érintettek köre

A nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső jogviszonyt betöltő személyek elsősorban a végrehajtó hatalmi ág szervezetrendszeréhez tartozó hivatásos állományúak, kormányzati és közszolgálati tisztviselők, közalkalmazottak, valamint a többi hatalmi ághoz tartozó szervezetrendszerben és a közsférán kívüli területen azon posztok betöltői, amelyekben minősített adatok megismerése szükséges. És természetesen a felsoroltak ellenőrzés alá eső családtagjai is. Mindösszesen néhány tízezres nagyságrendű személyi körről van szó, amely nem elhanyagolható.

Az érintettek körének meghatározására vonatkozó módosítások hatályba léptek. A módosított részekkel kapcsolatban adatvédelmi kifogás nem merül fel, ezért részle-

tes ismertetésükre e helyütt nincs szükség. Azonban egy, a folyamatos ellenőrzés koncepciójával összefüggő, ezért az Alkotmánybíróság által felfüggesztett rész figyelmet érdemel: az Nbtv. felfüggesztett 68. § (5) bekezdése meghatároz egy személyi kört, amelyre vonatkozóan csak előzetes nemzetbiztonsági ellenőrzés megengedett, a folyamatos nemzetbiztonsági ellenőrzést kizárva. Ennek okáról, céljáról a törvénymódosítás indokolása hallgat. Az országgyűlési bizottsági tagságra jelöltség okán nemzetbiztonsági ellenőrzési körbe esők esetében érthető, hogy a törvényhozó eltekint a folyamatos ellenőrzéstől, hiszen a hatalommegosztás elvére tekintettel a kormány irányítása alatt álló nemzetbiztonsági szolgálatok nem tarthatnak folyamatos ellenőrzés alatt egy másik hatalmi ágban fontos posztot betöltő személyeket. Hasonló okból indokolt a törvényben a kormánytól független állami szervek vezetőinek kivonása a nemzetbiztonsági ellenőrzés alól. Azonban e logikával nem magyarázható az, hogy miért mentesülnének a végrehajtó hatalmi ág legmagasabb szintű vezetői – a miniszterek és az államtitkárok – a folyamatos nemzetbiztonsági ellenőrzés alól. A kormányzati döntéshozatal kulcspozícióit betöltők ellenőrzése fontosabb lenne a tiszta közélet és a nemzetbiztonság szempontjából, mint az alacsonyabb pozíciót betöltő tisztviselőké és a hivatásos állományú tisztké.

A folyamatos ellenőrzés koncepciója

A jogviszony fennállása alatt folyamatosan végezhető nemzetbiztonsági ellenőrzésre vonatkozó szabályok hatálybalépését az Alkotmánybíróság felfüggesztette.¹⁰

Elsőként, 2012 augusztusában a NAIH állásfoglalása¹¹ mutatott rá arra, hogy a folyamatos ellenőrzésre vonatkozó törvénymódosítás lényeges változást hoz, mert nem időszakonként ismétlődő, célhoz kötött ellenőrzés, hanem hosszú ideig konkrét ok nélkül végezhető szűrő-kutató tevékenység. Az ennek során gyűjtött adatok megőrzése szükségképpen készletező adatgyűjtést valósít meg.

Az ellenőrzés eszközei közül a külső engedélyhez kötött titkosszolgálati eszközök veszélyeztetik leginkább a személyes adatok védelméhez és a magánélet bizalmasságához való jogot. De ugyanez elmondható a többi titkosszolgálati eszköz alkalmazásáról is, hiszen a magánélet rejtett feltárására ezek is alkalmasak.

Ellenérvként felmerül, hogy vajon folyamatosnak tekinthető-e a nemzetbiztonsági ellenőrzés, ha – az Nbtv. felfüggesztett 68. § (5) bekezdése szerint – a külső engedélyhez kötött titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazása egyazon személy esetében évente csak kétszer harminc napig lehetséges. Erre a válasz határozott igen, két okból is. Először azért, mert az időbeli korlátozás nem érinti a külső engedélyt nem

10 Pontosabban a folyamatos ellenőrzés adatvédelmi szempontból leginkább kifogásolható szabályai hatálybalépésének felfüggesztésére került sor. A folyamatos adatváltozás-bejelentési kötelezettségre vonatkozó szabályok felfüggesztésére nem kerül sor, noha ezek is a folyamatos nemzetbiztonsági ellenőrzés koncepciójához sorolhatók. Ez azért nem jelent problémát, mert a folyamatos adatváltozás-bejelentési kötelezettség sokkal kevésbé korlátozza az érintettek magán- és családi életének tiszteletben tartásához fűződő jogot, mint a folyamatos megfigyelés, titkos információgyűjtés.

11 Az állásfoglalás teljes szövege a <http://naih.hu> honlapon olvasható.

igénylő titkos információgyűjtést, másodsor pedig azért, mert ha az érintett nem tudhatja meg, hogy adott évben melyik az a két hónap, amelyben a magánéletéről és kapcsolatairól különleges titkosszolgálati eszközökkel és módszerekkel információkat gyűjthetnek, akkor számára az év minden napja olyan nap, amelyen őt megfigyelhetik.

A megfelelő jogvédelmi garanciákat nélkülöző folyamatos ellenőrzés szélsőségesen egyenlőtlen információs viszonyt alakít ki az állam és a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá vont állampolgára között. A törvénymódosítás megteremti a szabályozási kereteket az ellenőrzött személyek és családjuk életének, akár intim viszonyainak a megfigyelésére úgy, hogy az érintettnek nincs lehetősége magánszférájának a védelmére, hiszen az információgyűjtés irányairól, mélységéről, konkrét céljáról, részleteiről annak titkos volta miatt akkor sem szerezhet tudomást, ha egyébként a nemzetbiztonsági ellenőrzés tényéről, lehetőségéről tud.

A bűnüldözési és a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés sok tekintetben eltér egymástól. Ám ha csak a jogkorlátozás erősségét és szabályozási feltételrendszerét vetjük össze, akkor megkockáztatható az a kijelentés, hogy a törvényhozó a folyamatos nemzetbiztonsági ellenőrzés bevezetésével tulajdonképpen rosszabbul bána az ellenőrzésnek alávetett személyekkel, mint a bűnözőkkel, hiszen az utóbbiak esetében csak konkrét gyanúok alapján és csak meghatározott súlyú bűncselekményekkel összefüggésben kerülhet sor titkos információgyűjtésre, amelynek időtartamát csak hónapokban lehet mérni, és nem években, mint a folyamatos nemzetbiztonsági ellenőrzés esetében. A folyamatos ellenőrzés nem kíván meg „nemzetbiztonsági gyanúokat”, hanem maga az ellenőrzés válik a folyamatos ellenőrzési tevékenység okává és céljává. Ez a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogot leginkább korlátozó titkos információgyűjtési eszközök és módszerek alkalmazása esetén aránytalan alapjog-korlátozáshoz, jogsérelemhez vezet.

Összefoglalás

Ez az írás nem az adatvédelmi ellenőrzés új szabályainak átfogó értékelése, hiszen csak a személyes adatok védelmének szempontjából vizsgálta a törvénymódosítást, és ezen belül is csak a problematikus szabályozási megoldásokra fókuszált, mellőzve az új szabályozás korábbinál egyszerűbb, célszerűbb részeinek ismertetését. Az észrevételek és javaslatok jórészt azokat a tárgyköröket érintik, amelyeket a 2012. augusztusi NAIH-állásfoglalásom is érintett. A törvénymódosítással kapcsolatban a következőket illetik az észrevételek:

- a folyamatos nemzetbiztonsági ellenőrzés koncepciója;
- az adatkezelés céljának és a biztonsági feltételek törvényi szabályozásának hiányosságai;
- a folyamatos ellenőrzés alá esők köre meghatározásának inkonzekvens volta.

A törvénymódosítással kapcsolatban eddig történtek a demokratikus jogállam kontrollmechanizmusainak rendeltetésszerű működését mutatják:

- az Országgyűlés megtárgyalta a törvényjavaslatot;

- eközben az Alaptörvény szerint az alapvető jogok érvényesülésének védelmére rendelt állami szervek – az alapvető jogok biztosa és a NAIH – észrevételeket fogalmaztak meg a törvényhozás számára;
- a lényeges észrevételek nem épültek be az elfogadott törvénybe, ezért az alapvető jogok biztosa élt azzal a jogával, hogy az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezze;
- az Alkotmánybíróság ideiglenesen felfüggesztette a folyamatos nemzetbiztonsági ellenőrzésre vonatkozó szabályok alkalmazását.

Bár az Alkotmánybíróság még nem mondta ki a végső szót, önmagában az a tény, hogy a folyamatos ellenőrzésre vonatkozó szabályok hatálybalépésének felfüggesztését szükségesnek tartotta, arra utal, hogy a testület nagy tárgyi súlyúnak tartja az alapvető jogok biztosának beadványában megfogalmazott alkotmányossági aggályokat. A végleges és mindenkire nézve kötelező döntés az Alkotmánybíróság később meghozandó határozatától várható. Ennek tartalma egyelőre még nem ismert, de bármiként döntsön is az Alkotmánybíróság, az eddig történtek bizakodásra adnak okot azt illetően, hogy a jogállami kontrollmechanizmusok a jövőben is képesek lesznek kiszűrni és korrigálni a jogi szabályozás minden olyan apróbb vagy nagyobb horderejű módosítását, amely a túlhatalommal bíró „megfigyelési állam” kiépülésének irányába vezethet. Ebben a független ellenőrző intézmények működésén kívül az is segít, ha rendvédelmi szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységében érvényesül a demokratikus jogállam értékeinek megfelelő jogi kultúra, továbbá – végül, de nem utolsósorban – fennmarad a demokratikus kontroll érvényesülésének legfontosabb előfeltétele: az, hogy az állam működése átlátható legyen az állampolgárok számára.

* * *

Melléklet

Nemzetbiztonsági ellenőrzésre vonatkozó szabályok Európa egyes országaiban (vázlat)

Ausztria

Vonatkozó jogszabály: szövetségi közbiztonsági törvény (SPG) 55. §

A biztonsági átvilágítások kapcsán az információk szintjei

a) „BIZALMAS”: amennyiben az információ közérdekből büntetőjogi titokvédelem alatt áll.

b) „TITKOS”: amennyiben „bizalmas” minősítésű, és közzététele a nemzetgazdasági, diplomáciai vagy nemzetbiztonsági érdekek súlyos sérelmével járna.

c) „SZIGORÚAN TITKOS”: amennyiben „TITKOS” minősítésű, és nyilvánosságra kerülése súlyos sérelemmel járna.

Kötelező a biztonsági átvilágítás elrendelése

a) azon hatóság kérelmére, amelynél a vizsgálat alá vont személy olyan – közigazgatási hatósági jogkörrel együtt járó – pozícióban van vagy kerül felvételre, amely kényszerítőeszközök használatával jár, illetőleg jelentős befolyással bír ilyen jellegű vagy hasonló közigazgatási hatósági aktusok végrehajtására;

b) a Szövetségi Külügyminiszter kérelmére, egy konzuli képviselő vezetőjének adandó „exequatur” kiadását megelőzően, illetőleg egy diplomáciai képviselő vezetőjének adandó „agrément” kiadását megelőzően;

c) olyan vállalkozás kérelmére, amelynél a vizsgálat alá vont személy bizalmas információkhoz való hozzáférést lehetővé tevő pozícióban alkalmazásban áll;

d) amennyiben a vizsgálat alá vont személynek olyan adatokhoz van hozzáférése, amelyeket az illetékes hatóság a büntetőeljárás törvény (StPO) 149. § (1) bek. 3. pont szerinti titkos információgyűjtés révén szerzett be;

e) amennyiben a vizsgálat alá vont személy „SZIGORÚAN TITKOS” minősítésű információkhoz hozzáféréssel rendelkező személlyel egy háztartásban él, és nagykorú.

A fentiekén kívül biztonsági átvilágításra sor kerülhet még az Európai Unió vagy más nemzetközi szervezet kérelmére is, amennyiben osztrák állampolgár vagy Ausztriában lakóhellyel rendelkező személy olyan tevékenységet folytat, amelynek keretében hozzáférése van fenti nemzetközi szervezetek bizalmas adataihoz.

A megelőző biztonsági átvilágítás, valamint konzuli/diplomáciai átvilágítás eseteit kivéve az átvilágítás elvégzéséhez szükség van az érintett hozzájárulására, valamint az érintettnek az előéletére és a jelenlegi életvitelére vonatkozó nyilatkozatára is. A hozzájárulásnak a vizsgálat elvégzésén túl ki kell terjednie az vizsgálati eredmények kérelmező hatóság részére történő átadására is.

A biztonsági átvilágítás elrendelésére illetékes szervek

a) Fő szabály: a Tartományi Biztonsági Igazgatóságok (a tartományi székhelyeken – 9).

b) Az illetékességet a kérelmező hatóság székhelye, illetőleg a tevékenység végzésének helye alapozza meg.

c) Szövetségi szintű vagy nemzetközi szervezet kérelmére lefolytatott vizsgálat esetén az eljárás lefolytatására a Szövetségi Belügyminisztérium II/BVT/3 Osztálya illetékes.

A biztonsági átvilágításra irányuló eljárást – a szükséges feltételek fennállása esetén – három év után meg lehet ismételni. A 3. pont *d)* alpont szerinti (titkos információgyűjtés) biztonsági átvilágításra irányuló eljárást két év elteltével meg kell ismételni. Amennyiben arra vonatkozó információk merülnek fel, miszerint a vizsgálat alá vont személy többé már nem tekinthető biztonsági szempontból megbízhatónak, ebben az esetben biztonsági átvilágításra irányuló eljárást a törvényi határidő lejáratától meg lehet ismételni.

Svájc

Vonatkozó jogszabály: szövetségi belbiztonsági törvény (BWIS) 19–21. §§

A Szövetségi Kormány (Bundesrat) kötelező biztonsági átvilágítást rendelhet el szövetségi köztisztviselők, a hadsereg és a polgári védelem tagjai, valamint olyan harmadik személyek körében, akik a belső és külső biztonságot érintő, bizalmas területen dolgoznak, amennyiben

a) rendszeres és részletes betekintésük, illetőleg befolyásuk van a kormányzati biztonságpolitika kiemelt területeire;

b) rendszeres hozzáférésük van bizalmas, a belső és külső biztonságot érintő olyan információkhoz, amelyeknek a nyilvánosságra kerülése az állam lényeges feladatainak megvalósítását veszélyeztetné;

c) a hadsereg vagy a polgári védelem tagjaiként hozzáférnek bizalmas információkhoz, anyagokhoz vagy létesítményekhez;

d) az állam kiemelt biztonságpolitikai projektjeinek, feladatainak végrehajtásában vállalkozóként, illetve azok munkatársaként részt vesznek, vagy titokvédelmi megállapodás alapján átvilágításon kell átesniük;

e) rendszeres hozzáférésük van olyan különösen védett személyes adatokhoz, amelyeknek a nyilvánosságra kerülése az érintettek személyhez fűződő jogát jelentősen sértené.

A fentiekén túl az egyes kantonok is előírhatnak biztonsági átvilágítást azon köztisztviselők vonatkozásában, akik szövetségi feladatokat hajtanak végre. E körben igénybe vehetik a Szövetségi Hírszerző Szolgálat (NDB) közreműködését.

A biztonsági átvilágításra a pozíció betöltését, illetve a megbízás kiadását megelőzően kerül sor – amennyiben a Szövetségi Kormány gyakorolja a kinevezési jogkörét, akkor a személyi javaslat megtételét megelőzően. A vizsgálat alá vont személy hozzájárulása szükséges a vizsgálat lefolytatásához. A Szövetségi Kormány előírhatja a vizsgálat időszakos megismétlését.

A Szövetségi Kormány listát vezet azon pozíciókról és feladatkörökről a szövetségi közigazgatásban és a hadseregben, amelyek esetében biztonsági átvilágítás lefolytatása kötelező. A minisztériumi vezetők és a szövetségi kancellár – kivételes esetekben – elrendelhetik olyan személyek átvilágítását, akiknek a tisztségét még nem vezették fel a fenti „bizalmas munkaköri” listára, ennek ellenére a fenti előfeltételek vonatkoznak rájuk is.

A biztonsági átvilágítás keretében az alábbi, az érintett életvitelét érintő és biztonsági szempontból érzékeny adatok gyűjtésére kerül sor:

- személyes körülmények és családi viszonyok;
- anyagi helyzet;
- külföldi kapcsolatok és olyan (külföldi vonatkozású) tevékenységek, amelyek a belső vagy külső biztonságot jogellenes módon veszélyeztetik.

Az alkotmányosan gyakorolt jogok kapcsán adatgyűjtésre nem kerülhet sor.

A vizsgált adatok felvételének forrásai:

- a Szövetségi Hírszerző Szolgálaton (NDB) keresztül szövetségi és kantoni bűnüldöző szervek és bünyügyi nyilvántartás;
- csődvédelmi hatóságok és népesség-ellenőrző hivatalok nyilvántartásai;
- a vizsgálat lefolytatására jogosult hatóságok megbízásából az illetékes kantoni rendőrség;
- az illetékes bűnüldöző szervek előtt folyamatban lévő, lezárt vagy felfüggesztett büntetőeljárások iratanyaga, illetve a kapcsolódó bírósági és nyomozati iratok;
- harmadik személyek meghallgatása – az érintett beleegyezésével;
- az érintett személyes meghallgatása.

A biztonsági átvilágítás lefolytatása

A Szövetségi Kormány meghatározza a biztonsági átvilágítás lefolytatására – a Szövetségi Hírszerző Szolgálattal együttműködésben – jogosult szerveket. Ezek a hatóságok eljárásuk során nem utasíthatók.

A vizsgálat lefolytatását követően a vizsgáló hatóság közli az érintettel a vizsgálat eredményét és az esetleges kockázati tényezőket. Az érintett tíz napon belül kérhet iratbetekintést, illetve a téves adatok kijavítását, valamint előterjeszheti a kifogásait. Amennyiben a vizsgálat eredményének megismertetésére nem kerül sor, vagy fenntartásokat fogalmaznak meg benne, az érintett panasszal fordulhat a Szövetségi Közigazgatási Bírósághoz.

A vizsgáló hatóság az írásbeli vizsgálati jelentést továbbítja a pozíciót betölteni kívánó szervnek. Utóbbit a vizsgálati jelentés nem köti.

Cseh Köztársaság

Vonatkozó jogszabály: a minősített adat védelméről szóló 2005. évi 412. törvény

A biztonsági átvilágítások négy szintje

- a) „Egyszerű” átvilágítás: az átvilágítás dokumentumok alapján történik.
- b) „Kiterjesztett” átvilágítás: az átvilágítás dokumentumok és háttérvizsgálatok (rendőri, titkosszolgálati szervek adatbázisaiban megtalálható adatok ellenőrzése, bünyügyi nyilvántartás és fegyveres szolgálatot teljesítőkről vezetett nyilvántartások ellenőrzése) alapján történik.
- c) „Kiterjesztett” átvilágítás nyomozati cselekményekkel: a kiterjesztett átvilágítás esetén alkalmazott ellenőrzések, plusz az egy családban élő 18 éven felüli személyekre vonatkozó adatok ellenőrzése. Az egy családban élő 18 éven felüli személyek titkosszolgálati szervek általi ellenőrzése.
- d) „Komplex” átvilágítás: a c) pont szerinti vizsgálatok és ellenőrzések az érintett személyre, a vele egy családban élő 18 évet betöltött családtagjaira és azokra a személyekre vonatkozóan, akikkel az érintett személy rendszeresen érintkezik.

A biztonsági átvilágítás elrendelésére illetékes szervek:

- Nemzeti Biztonsági Hatóság;
- titkosszolgálatok;
- rendőrség;
- a Nemzeti Biztonsági Hatóság által akkreditált egészségügyi intézmények.

Németország

Vonatkozó jogszabály: szövetségi biztonsági átvilágítási törvény (SÜG) 7–12. §§

A biztonsági átvilágítások három szintje

a) „Egyszerű” átvilágítás: a „BIZALMAS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén aki olyan szövetségi intézményben vagy hatóságnál teljesít szolgálatot, amelyet – figyelemmel a feladatkörében fölmerülő bizalmas iratok nagy számára vagy jelentőségére – az illetékes szövetségi felettes szerv a Szövetségi Belügyminisztériummal egyetértésben bizalmas jellegű tevékenységi körnek minősített.

b) „Kiterjesztett” átvilágítás: a „TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén, vagy nagyszámú „BIZALMAS” minősítésű irathoz való hozzáférési jogosultság esetén, vagy aki katonai biztonsági területen teljesít szolgálatot, illetve amennyiben az illetékes hatóság az „egyszerű” átvilágítást nem tartja megfelelőnek.

c) „Kiterjesztett” átvilágítás nyomozati cselekményekkel: a „SZIGORÚAN TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén, vagy nagyszámú „TITKOS” minősítésű irathoz való hozzáférési jogosultság esetén, vagy aki olyan szövetségi hírszerző területen teljesít szolgálatot, amelynek keretében – a Szövetségi Kormány rendeletében meghatározott – biztonsági kockázattal járó feladatokat kell végrehajtani.

A biztonsági átvilágítás elrendelésére illetékes szervek:

- az a szövetségi hatóság, amelynél a vizsgálat alá vont személy biztonsági szempontból kiemelt feladatkört ellát;
- a NATO-nál vagy más nemzetközi szervezetnél biztonsági szempontból kiemelt feladatkörben alkalmazott német állampolgárok vonatkozásában a Szövetségi Belügyminisztérium;
- politikai pártoknál és azok alapítványainál maguk a politikai pártok;
- egyéb esetekben az a szövetségi hatóság, amely bizalmas jellegű iratokat magánintézménynek átad;
- az a szövetségi hatóság, amelynél egy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendelet alapján meghatározott, biztonsági szempontból kiemelt feladatkörben eljáró személyt ilyen jellegű feladattal bíznak meg.

A fenti eljárások során szakhatóságként közreműködik még a Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal (BfV), illetve a Katonai Elhárítás (MAD).

Ezenfelül – saját munkatársaik, valamint a hozzájuk pályázó jelöltek vonatkozásában – a biztonsági átvilágítást a Szövetségi Hírszerző Szolgálat (BND), a Szövetségi

Alkotmányvédelmi Hivatal (BfV), illetve a Katonai Elhárítás (MAD) saját hatáskörben maguk végzik.

A biztonsági átvilágításra irányuló eljárást ötévente le kell folytatni, illetve időközben bekövetkező változások esetén ki kell egészíteni. Biztonsági szempontból kiemelt feladatkörben szolgálatot teljesítő személy esetén tízévente meg kell ismételni a vizsgálatot, ez utóbbi esetben azonban szükséges az érintett, illetve – amennyiben a vizsgálat rá is kiterjed – az együtt élő házas- vagy élettársának a beleegyezése. Egyéb esetekben – amennyiben erre vonatkozó információk indokolják – kiegészítő vizsgálatot lehet lefolytatni.

Finnország

Vonatkozó jogszabály: a nemzeti biztonsági tanúsítványokról szóló 2002. szeptember 1-jei törvény

A biztonsági átvilágítások három szintje

a) „Rövid” átvilágítás: ha a munkavégzés helye speciális minősítésű vagy védett épületben történik.

b) „Sztenderd” átvilágítás: a „TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

c) „Átfogó” átvilágítás: a „SZIGORÚAN TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

A biztonsági átvilágítás elrendelésére illetékes szervek:

- helyi rendőrség az a) pont esetében;
- állami szervek (Biztonsági Rendőrség, Katonai Biztonsági Szolgálat a fegyveres erők tagjai tekintetében) a b), c) pontok esetében.

A vizsgálat csak az érintett előzetes írásos beleegyezésével kezdhető meg. Az adatvédelmi biztosnak joga van az eljárás jogszerűségének felülvizsgálatára.

Franciaország

Vonatkozó jogszabály: honvédelemről szóló törvény, minősített adatokról szóló 1300-as számú kormányrendelet

A biztonsági átvilágítások három szintje

a) „Egyszerű” átvilágítás: a „BIZALMAS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

b) „Kiterjesztett” átvilágítás: a „TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

c) „Kiterjesztett” átvilágítás nyomozati cselekménnyel: a „SZIGORÚAN TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

A biztonsági átvilágítás elrendelésére illetékes szervek:

- az *a*) pont alatti átvilágítás esetén a belső biztonsági felelősök a nemzetbiztonsági kormánybiztosokkal (HFDS);
- a *b*) és *c*) pont alatti átvilágítás esetén a Honvédelmi és Nemzetbiztonsági Államtitkárság.

A vizsgálat csak az érintett előzetes írásos beleegyezésével kezdhető meg. Az érintett személyről az eljárás megkezdésekor összeállítanak egy aktát, amelyet elektronikusan vagy papíralapon megkapnak az arra felhatalmazott szervek az átvilágítás céljából. A minősített adatfajtákhoz való hozzáférés függvényében az illetékes belügyi, honvédelmi szervek leellenőrzik az aktában szereplő adatok valódiságát, helyállóságát, és egy elemzést végeznek az érintettől (szükség esetén annak és a környezetéhez tartozó személyeknek a megkérdezésével). Ezek után születik meg a döntés, amely lehet jóváhagyó korlátozás nélkül, jóváhagyó korlátozásokkal és nem támogató. Az átvilágításokat a *c*) pont alatti átvilágítás esetén öt, a *b*) pont alatti átvilágítás esetén hét, az *a*) pont alatti átvilágítás esetén tíz éven belül ismételik meg.

Lengyelország

Vonatkozó jogszabály: a minősített adatok védelméről szóló 1999. évi 22. törvény

A biztonsági átvilágítások három szintje

a) „Egyszerű” átvilágítás: akit olyan munkakörben foglalkoztatnak, amelynek során megismerhet „szolgálati titoknak” minősülő információkat.

b) „Kiterjesztett” átvilágítás: a „TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

c) „Kiterjesztett” átvilágítás nyomozati cselekményekkel: a „SZIGORÚAN TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

A biztonsági átvilágítás elrendelésére illetékes szervek:

- belső biztonsági felelős az *a*) pont esetében;
- állami szervek (AWB – Nemzeti Biztonsági Hatóság, WSI – Katonai Hírszerző Szolgálat) a *b*), *c*) pontok esetében.

Az *a*) pont esetében az átvilágítás az érintettől a különféle adatbázisokban szereplő adatok ellenőrzését foglalja magába. A *b*) pont esetén az adatok ellenőrzése kiegészül az érintett lakásán készített interjúval és gyakran a hivatali feletteseivel, egyéb személyekkel készített beszélgetésekkel, illetőleg bankszámlaforgalmának, bankbetéteinek és tartozásainak ellenőrzésével. A *c*) pont esetén az ellenőrzés az előzőekben foglaltakon túl kiterjed az érintettel készített többkörös interjúkkal, valamint az érintett által megnevezett három személlyel készített interjúkkal. Az érintett bankszámlaforgalmának, bankbetéteinek és tartozásainak ellenőrzése ennél a pontnál kötelező.

Egyesült Királyság

Vonatkozó jogszabály: a biztonsági szolgálatokról szóló 1989. évi törvény

A biztonsági átvilágítások négy szintje

a) „Alap”-átvilágítás (BC): a „SZOLGÁLATI TITOK”, valamint a „BIZALMAS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

b) „Antiterrorista”-átvilágítás (CTC): terroristatámadásnak vagy -behatásnak kitett munkakörök esetén.

c) „Biztonsági” átvilágítás (SC): a „TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

d) „Kiterjesztett” átvilágítás (DV): a „ SZIGORÚAN TITKOS” minősítésű iratokhoz való hozzáférési jogosultság esetén.

A biztonsági átvilágítás elrendelésére illetékes szervek:

- helyi önkormányzatok;
- Miniszterelnöki Kabinet.

A *c)* pont szerinti átvilágítás a személyazonosság ellenőrzéséből, a korábbi munkáltatók írásos értékelésének tanulmányozásából, a rendőrségi és bűnügyi adatbázis, a biztonsági szervek által kezelt adatbázisok, a bankszámla- és hitelinformáció-, egyéb típusú és tárgyú ellenőrzésekből, valamint esetlegesen egy személyes interjúból tevődik össze. A *d)* pont szerinti átvilágítás ezenfelül egy kötelező személyes interjúból az érintett személy családjából, baráti, munkatársi köréből kikerülő személyekkel való interjúból áll.